JAROSLAV KUČERA
FOTOGRAF A KURÁTOR

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
DAVID BŘEZINA

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

JAROSLAV KUČERA
FOTOGRAF A KURÁTOR

JAROSLAV KUČERA
PHOTOGRAPHER AND CURATOR

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

DAVID BŘEZINA

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: Odb. as. Mgr. Václav Podestát

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2012

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci jsem chtěl zaznamenat tvorbu Jaroslava Kučery jak na poli fotografickém, tak v oblasti kurátorské činnosti. Zařazuji jeho snímky dokumentární i komerční do kontextu doby. Z kurátorské práce se pak zaměřuji na výstavy fotografů z první světové války.

Klíčová slova: Sudety, Moldávie, architektura, první světová válka

ABSTRACT

My focus of this tesis is work of photographer Jaroslav Kučera as well as curator. I date his photography work into historical context and try to describe creation exhibitions of photographers from World War I.

Keywords: Sudeten, Moldovia, architecture, World War I

PODKLAD PRO ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE STUDENTA

Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2011 / 2012

Studijní program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Forma: Kombinovaná

Obor: Tvůrčí fotografie (TF)

Předkládá	Adresa	Osobní číslo
BŘEZINA David	Kocianova 1581, Praha-Stodůlky	f081696

TÉMA ČESKY:
Fotograf a kurátor Jaroslav Kučera

TÉMA ANGLICKY:
Photographer and curator Jaroslav Kučera

VEDOUCÍ PRÁCE:
Prof. PhDr. Vladimír Birgus

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:
Popsat fotografickou a kurátorskou práci Jaroslava Kučery, zejména organizaci výstav fotografů z první světové války na Pražském hradě v letech 2009 a 2011.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Vladimír Birgus, Jan Mlčoch: Česká fotografie 20. století. Kant, Praha 2010

Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha 2002

Miroslav Pásek: Jaroslav Kučera. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha 2006

Jaroslav Kučera, Fotografové války 1914–1918, Jakura, Praha 2011

PODPIS STUDENTA: ..... DATUM: .....

PODPIS VEDOUCÍHO PRÁCE: ..... DATUM: .....

PODPIS VEDOUCÍHO KATEDRY: ..... DATUM: .....

PODĚKOVÁNÍ

Profesorovi Vladimíru Birgusovi za laskavou pomoc a trpělivost při vedení této práce
Jaroslavu Kučerovi za ochotu, čas a také časopisy, které mi věnoval
jeho ženě Markétě, jež mi uvařila čaj
a fence Sáře, která mě při rozhovorech poctivě hlídala.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití nahrávek osobních rozhovorů s Jaroslavem Kučerou a literatury či zdrojů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby tato práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách www.itf.cz.

OBSAH

PRVNÍ ČÁST - ŽIVOT A DÍLO **7**

ZAČÁTKY A 70. LÉTA 8

MOLDÁVIE 13

KOMUNISTICKÉ SVÁTKY 15

90. LÉTA 17

SUDETY 20

I TAKOVÁ JE PRAHA 22

KAMENY A NÁSILÍM PROTI GLOBALIZACI 24

LIDÉ, KTERÉ JSEM POZNAL 25

NÁHORNÍ KARABACH, ARMÉNIE, UKRAJINA 26

KOMERČNÍ TVORBA 29

DRUHÁ ČÁST - KURÁTORSKÁ ČINNOST **30**

PĚŠKY PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU 31

FOTOGRAFOVÉ VÁLKY 35

ZÁVĚR 42

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 43

JMENNÝ REJSTŘÍK 44

REALIZOVANÉ VÝSTAVY 45

ŽIVOT A DÍLO

Jaroslav Kučera se narodil 19. prosince 1946 v severočeské Ředhošti.

„Já fotku miloval odmalička,“[1] říká Kučera a vzpomíná na svého otce – zapáleného fotoamatéra, který ho k fotografii v podstatě přivedl. Jeho otec fotil celá 40. léta a Kučera si dodnes rád prohlíží jeho pečlivě vedená alba. „Vyvolával si to doma v takové úzké chodbě ve skříni. A tam jsem poprvé viděl, jak se líhne fotka, což muselo pětiletého kluka fascinovat.“

Kučerovu tvorbu výrazně ovlivnil i film Zvětšenina od Michelangela Antonioniho, stejně jako mnoho jiných fotografů. Od té doby inklinuje k sociálním tématům. Ať už to byl život na strahovských kolejích se všemi charakteristickými pachy, pražské hospody s obsluhou nahoře bez nebo záznam životem zkoušených obyvatel Náhorního Karabachu na území dnešního Ázerbájdžánu. Táhlo ho to do pasťáků či věznic. Spoustu svých dní strávil s narkomany a bezdomovci, kteří se po revoluci stali jedním z hlavních motivů jeho volné tvorby. Neopomenutelnou součástí Kučerova umění je i tvorba komerční, zejména fotografie historické architektury, která mu umožnila získat prostředky i čas na vlastní projekty.

---

1 *Pozn.: Neoznačené citace použil autor z osobních rozhovorů s Jaroslavem Kučerou 13. března a dále prvního a třetího dubna.*

ZAČÁTKY A 70. LÉTA

Na přelomu 60. a 70. let studoval Kučera Stavební fakultu ČVUT v Praze a jako jeden z mála mohl snad dva roky načerno bydlet se svou dívkou v dívčím bloku. „Bylo nás snad jen pět ‚chlapů', kterým se tohoto privilegia dostalo od vrátné paní Julišové, jejíž rodině komunisti ukradli známý hotel Juliš na Václaváku. Chodil jsem se sprchovat do společných sprch s některými studentkami a připadalo mi to normální a věčné."[2]

Vznikly tak výjimečně autentické snímky ze života na koleji prosyceného sexem, které v té době byly naprosto ojedinělé. Kučera fotografoval dívky, se kterými zde žil, spolužáky na pokoji, a pokud to šlo, tak i divoké studentské večírky. Jeden z nejpůsobivějších snímků je objímající se téměř nahý pár, který, jak už dnes víme, po škole vstoupil do svazku manželského. Uhrančivě působí obnažený portrét kolejní prostitutky Marcelky, která se staženými spodkami pózuje před dobovým zařízením pokoje na koleji, jež jen dokresluje dobovou atmosféru.

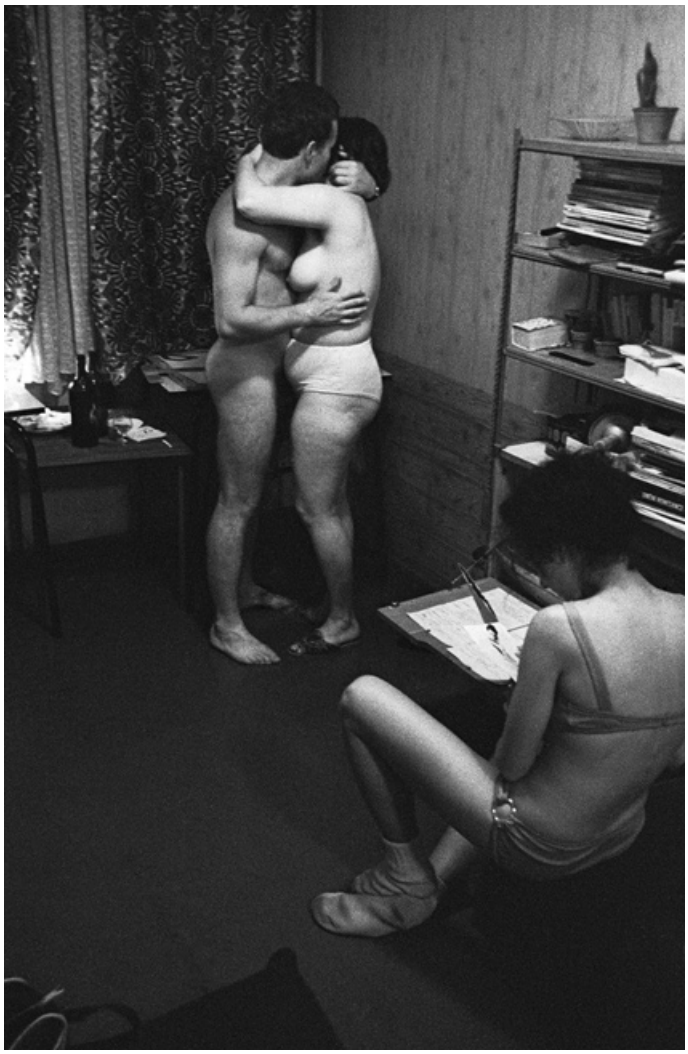

Strahovské koleje, Ti dva se po skončení studií vzali, 1970

Téma prostituce se pak vine Kučerovou tvorbou dlouhodobě. Podobně syrový, pro Kučeru typicky, je slavný snímek z podchodu metra na Václavském náměstí v Praze, kde si jakýsi Arab odvádí prostitutku do hotelu.

Kučera během studia založil v roce 1969 spolu s Josefem Koubíkem a Rudolfem Kaplanem Fotoklub Strahov. Později z tohoto uskupení vzešlo několik známých fotografů, jako jsou Miroslav Machotka, Zdeněk Lhoták nebo Eva Hejdová

Účastnili se také soutěží mezi fotokluby, takzvaných mapových okruhů, které nepodléhaly tak tvrdému dohledu cenzury jako tištěná periodika a galerie, takže

2 Jaroslav Kučera, Strahovské koleje, dostupné on-line: http://www.jaroslavkucera.com/cs/info/realizovane-tematicke-cykly/strahovske-koleje/category/30-strahovske-koleje.html

poskytovaly poměrně velkou uměleckou svobodu. Mapové okruhy byly jedním z podstatných komunikačních kanálů, jimiž se utvářel kontext domácí fotografické tvorby ve druhé polovině 20. století. Do jisté míry kompenzovaly chudobu možností vystavovat a publikovat.[3] „Díky každoročním výstavám fotoklubu jsem se seznámil s Danielou Mrázkovou, Vladimírem Remešem nebo s učiteli FAMU Jiřím Všetečkou nebo Jaroslavem Šimkem, který učil fotografické techniky. Oni tehdy tvořili porotu, která vybírala fotografie."

V roce 1973 Kučera po ukončení studia na fakultě z fotoklubu odchází.

V roce 1969 byly brány na západ ještě otevřené a lidé měli poslední možnost vycestovat do zahraničí. Kučera se proto domluvil se spolužáky na brigádě v západním Německu. „Na začátku srpna jsme odjeli na takovou brigádu, kde jsem 12 hodin denně vytahoval ze starých prken hřebíky. Přišel 18. srpen a měl jsem toho gastarbeitrování plné zuby." Sebral se proto a jel zpátky do Prahy, protože chtěl fotit první výročí okupace Československa.

21. srpna už byly na Václavském náměstí desetitisíce lidí. Kučera sice fotil, ale měl s sebou jen dva filmy. „Došel jsem nahoru k soše svatého Václava a tam se to začalo mydlit, přišli policajti s obušky a obrněné vozy." Demonstranti dobyli nejdřív Václavské náměstí a vylezli i na koně, jakože vyhráli. Policie je nechala užít si pocit vítězství a pak nastoupila tvrdá jednotka, která náměstí zase do půlky vyklidila.

Kamelot se šátkem, 21.8.1969, foto z negativu vyvolaného StB

Kučera se pak spolu s dalšími, převážně mladými lidmi, dostal mezi zadržené. U kašny Muzea už byl připravený anton plný lidí, všude kolem slzný plyn.

Anton se zadrženými dojel do Krakovské ulice, kousek od Václavského náměstí. Pak lidi po jednom brali do výslechové místnosti. „Při neustálém bití řvali, abych vytáhl film z foťáku, tak jsem ho zničil. Ten druhý potom StB vyvolala."

Kučeru obvinili z útoku na veřejného činitele a skončil na dvaadvacet dní ve vazební věznici na Pankráci. Dokonce musel poslat moták po jiném vězni, aby rodina vůbec věděla, co se s ním děje.

3 Miroslav Pásek: Jaroslav Kučera. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha, 2006

Nakonec byl odsouzen za paragraf 156a, a mohl si vybrat mezi několikaměsíčním vězením nebo pokutou tisíc korun. Tak zaplatil. „Později jsem dokonce požádal soud o vrácení toho filmu a paradoxně mi ho vrátili. Sice byl trochu poškrábaný, ale dokonale vyvolaný."

Tato zkušenost pro mladého Kučeru znamenala zásadní životní změnu. „Nakonec jsem nelitoval, že jsem tu hrůzu zažil. Vlastně jsem dneska rád. Tehdy jsem se definitivně rozhodl, že budu fotografem." I když to nebyla lehká cesta... V 70. letech, pokud fotil, tak jen takzvaně do šuplíčku, protože bylo těžké vystavovat sociální fotografie „lidí na okraji", ke které Kučera tíhnul. Režim už pomalu začal přivírat dveře do západního světa a možností, jak vycestovat ven, ubývalo.

Díky Daniele Mrázkové a jejím knihám měl však Kučera možnost seznámit se s mistry humanistické fotografie, jakými byli Henri-Catier Bresson, Robert Capa či Werner Bischof. Kučeru, posilněného krutou zkušeností s režimem, začala lákat ulice čím dál víc. Během tohoto období fotografoval snímky noční Prahy (1969 – 1975) a snímky z pražských bufetů a heren, kde se scházela různorodá směsice od „kravaťáků" až po lidi na samém okraji společnosti, číhající na kus párku nebo nedopité pivo.

„Lidé na jeho snímcích vždy jakoby byli přistiženi v okamžiku, kdy se cítí nikým nepozorováni,"[4] napsal v roce 1974 o fotografiích Jaroslava Kučery Hugo Schreiber.

Během této dekády vznikly i mnohem intimnější soubory z domova důchodců v Prachaticích (1972) a tajně pořízené fotografie z pasťáku v Lublaňské ulici (1974).

To byl soubor na tu dobu unikátní nejen kvalitou, ale i rychlostí pořízených fotografií. Pasťák v Lublaňské byla polepšovna pro mladé delikventy. Když tam jel Kučera dělat pro týdeník Svět socialismu reportáž, ředitel, příznačně bývalý řezník, okamžitě zakázal fotografování. „Zatímco si ale soudruh ředitel povídal s redaktorem o skvělém životě socialistických chovanců, vytratil jsem se s foťákem v kapse na chodbu."[5] Během pouhých několika desítek minut pak dokázal vytvořit snímky prodchnuté symbolikou nejistoty - to jak chovanci pasťáku zírají ven z oken, nebo jen hledají budoucnost ve svých dlaních.

Fotografie sice kvůli jejich obsahu nešlo otisknout ve Světě socialismu, ale vysloužily si medailon v časopisu Revue Fotografie v roce 1976. Novinář Jan Mach tehdy napsal:

„Ve spojitosti s jejich věkem se nabízejí slova: smutek, drama, tragédie. Právě tím vysvětloval úspěch cyklu jeden kritik. Neměl pravdu. Pravda je v těchto fotografiích. Neříkám, že je celá,"[6] zní úryvek medailonu.

I když bylo těžké taková témata dostat do galerie, výstava přeci jenom vznikla. Expozici s názvem Setkání s člověkem uspořádal předseda Svazu českých fotografů Václav Jírů v pražské Fotochemě v roce 1975. „Taky jsem měl z toho průser, poněvadž ve Večerní Praze vyšla velice negativní recenze." Redaktor se podivil, jak takovýto autor může vystavovat v době 30. výročí osvobození Československa sovětskou armádou. A že to nezastře ani několik hornických tváří - to byla finta, kterou Kučerovi pora-

4 Hugo Schrebier, Výpravy a cesty Jaroslava Kučery, Revue Fotografie, č. 4, ročník 1974, s. 34

5 Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha, 2002, popisek k fotografii Praha, 1974 – Lublaňská ulice

6 Jan Mach, Pasťák, Revue Fotografie, Orbis, č. 1, ročník 1976, s. 37-40

dil mentor výstavy Václav Jírů, zakladatel a dlouholetý šéfredaktor Revue Fotografie (v roce 1972 po Jírů převzala vedení časopisu Daniela Mrázková a vytvořila z tohoto čtvrtletníku jeden z nejlepších fotografických časopisů 70. let. V čele redakce stála až do roku 1978).[7]

Ale zastrašující recenze měla úplně opačný výsledek, než si jeho autor mohl myslet. Na lidi totiž zapůsobil jako magnet. „Jak recenze vyšla, tak přišlo 25 tisíc návštěvníků za tři neděle."

Praha, Michalská, 1973, před Blatničkou

Přesto nebylo kritizovaní režimu, byť velmi jemné, úplně bezproblémové. Když vytvořil výběr z původní výstavy Vladimír Birgus v olomoucké Galerii v podloubí, místní Okresní výbor SSM expozici po týdnu uzavřel kvůli záběrům „rumunských žebráků". Dnes už s poněkud trpkým úsměvem přijímáme fakt, že po dalších několika dnech mohla být výstava znovu otevřena, jen se změněným popiskem u inkriminovaných fotografií „Žebráci z Londýna". Podobně byl změněn popisek u záběrů z prachatického domova důchodců, kde stálo „Útulek sv. Anny v Mnichově".[8]

7 Vladimír Birgus, Jan Mlčoch; Česká fotografie 20. století, Kant, Praha 2010, s. 370

8 Miroslav Pásek: Jaroslav Kučera. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha, 2006, s. 13

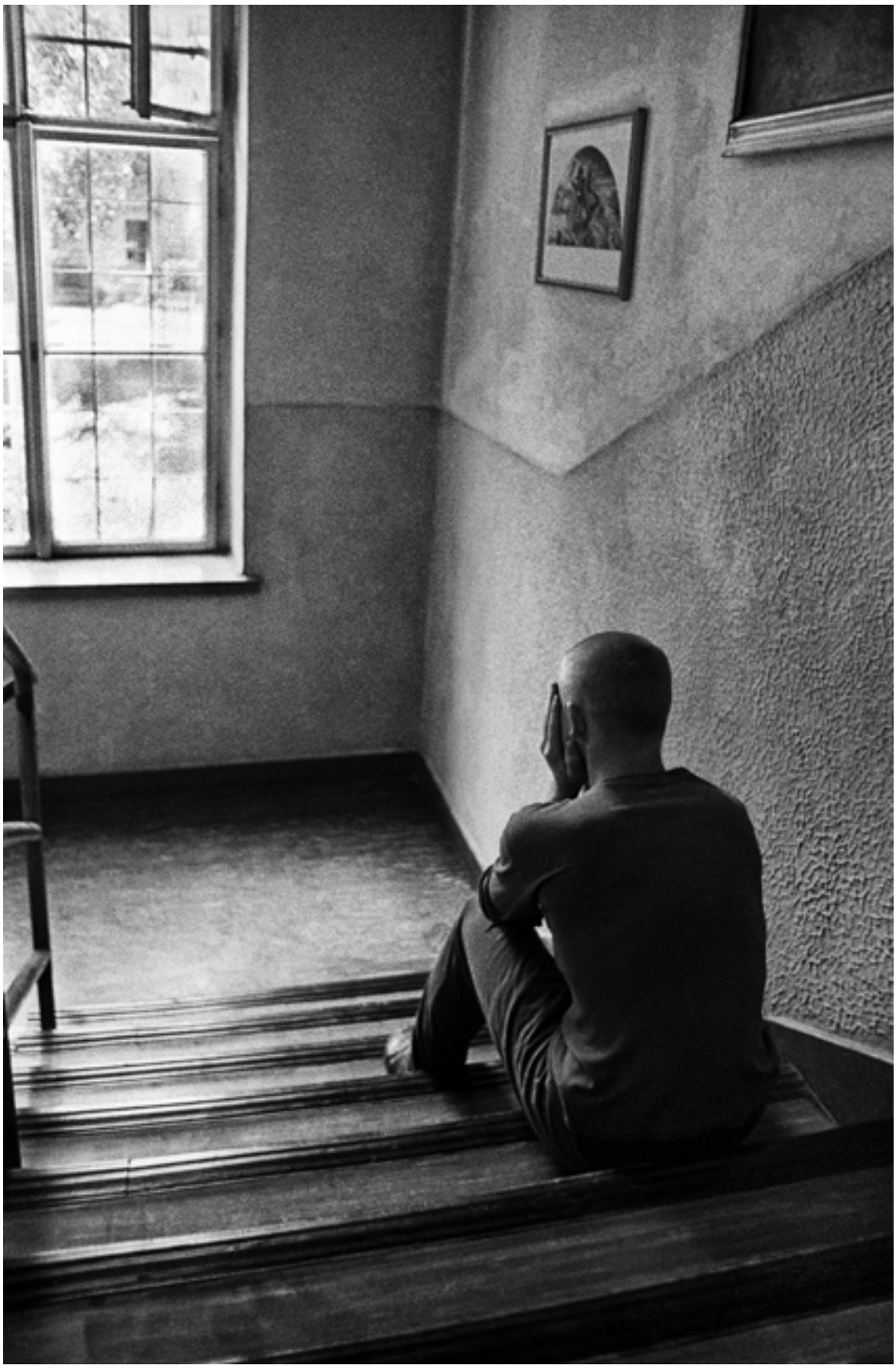

Pasťák v Lublaňské ulici v Praze, 1974

MOLDÁVIE

Mezi roky 1978 až 1981 jezdil v létě na prázdniny do Moldávie se svojí tehdejší přítelkyní Lilianou Maftei, mimochodem vynikající malířkou, ktreá však zemřela v roce 2009. Až díky ní zjistil, že tehdejší Moldávie v Sovětském svazu byla jenom ukradenou druhou polovinou rumunské Moldávie, kde se Liliana narodila. „Začali jsme tam pravidelně jezdit do druhé půlky rozdělené rodiny, k tatínkovi a k devadesátileté babičce."

Bydlel u popa, strýce své přítelkyně, se kterým například jezdil světit jídlo a pití. Pop byl vlastně hlavní osobou v tamějších vesnicích. Tam s dívkou žil ve vesnici Satu Nou poblíž hlavního města Iasi v podmínkách, jaké byly u nás asi tak před sto lety. Prašné cesty, ve spoustě baráků udusaná hlína místo podlahy, domy byly z vepřovic, a jediní, kdo stavěl cihlové baráky, byli cikáni za vesnicí.

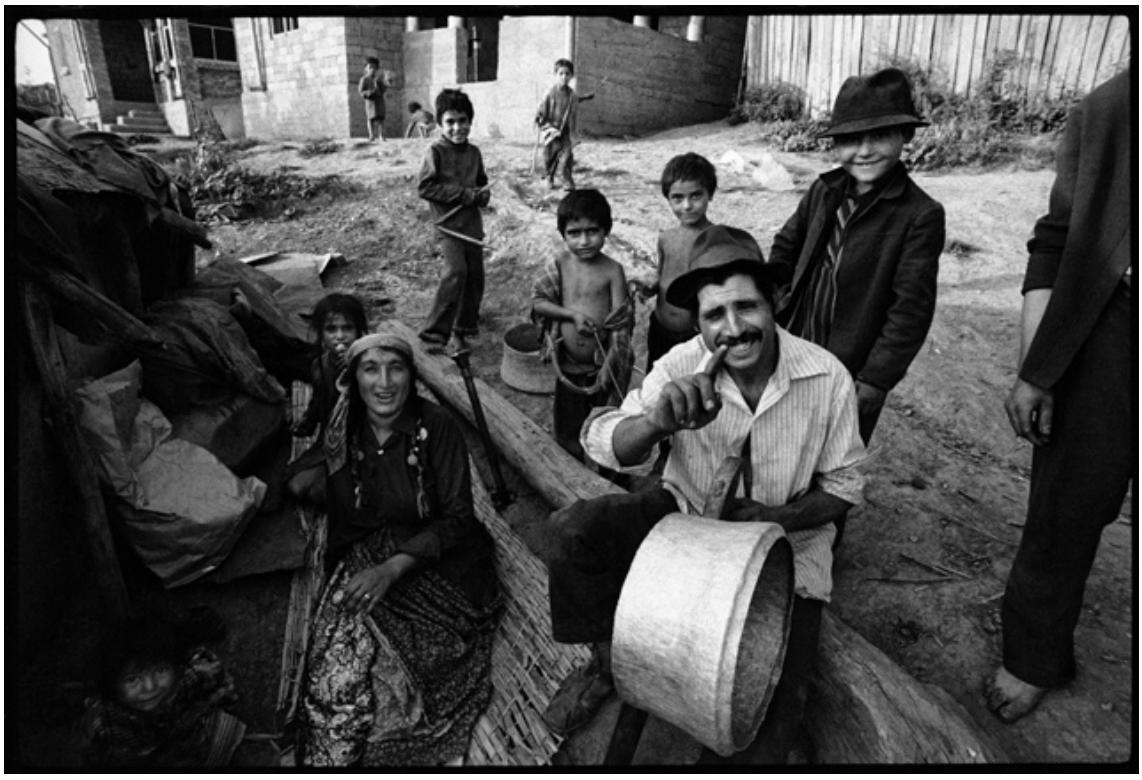

Moldávie, Cikáni ve vesnici Ciruea, 1979

V obchodech tam v té době nebylo kromě chleba a rajčat téměř nic. Vše nezbytné si museli lidé vyrobit, vypěstovat, vyšmelit nebo ukrást. „Viděl jsem na balkonech paneláků pěstovat prasata, husy nebo slepice. Doma si lidé vyráběli víno, pálili vodku. Ale ať jsem navštívil monastýr plný popů nebo chudé rodiny někde na venkově, setkal jsem se vždy s velkou pohostinností, otevřeností a přátelstvím."[9]

9 Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha 2002

Téma Moldávie bylo pro mladého fotografa katalyzátorem prozatím nabytých zkušeností. Jak píše Daniela Mrázková v Kučerově monografii, jako by během těch tří let fotograficky i lidsky dospěl.

Snímky z prázdninových pobytů v Moldávii sestavil Vladimír Birgus na výstavu v olomoucké Galerii v podloubí v roce 1979.

Moldávie, Coropceni, Pop Nikolaj v rodině, 1979

KOMUNISTICKÉ SVÁTKY

Chronologicky by se tato kapitola dala nazvat 80. léta. V tomto období totiž Jaroslav Kučera v podstatě rezignoval na uměleckou tvorbu a věnoval se převážně komerčním zakázkám pro národní podnik Vodní stavby.

„Sociální fotografie, jakou jsem si představoval, tehdy nebyla zrovna ve veřejném zájmu, taky jsem byl pořád jednou nohou za kopečkama,“[10] říká Kučera. Byla to doba velké deziluze, doba začínající normalizace a utahování komunistické smyčky po nástupu Gustava Husáka do čela Komunistické stany Československa v roce 1969. Na dlouhých dvacet let nastaly i pro českou fotožurnalistiku těžké časy. Podobně jako po nástupu komunistů k moci v roce 1948 došlo k obnovení cenzury, v tisku opět začaly převládat povinně optimistické snímky bez přesahu do širšího kontextu, tedy jasné a čitelné snímky de facto propagující socialismus.

Lepší situace panovala na poli dokumentární fotografie, která vznikala většinou mimo konkrétní zakázky bez možnosti okamžité publikace v tisku nebo knihách, takzvaně „do šuplíčku“, takže autoři měli přeci jen větší tvůrčí svobodu v zobrazování nelehké doby.[11]

V průběhu celých 70. a 80. let, dá se říct od roku 1969, fotografoval Kučera komunistické svátky. Čím méně toho mohli lidé dělat svobodně, tím víc jim byly vnucovány různé oficiality, každoroční komunistické svátky jako Vítězný únor a první máje. Právě tyto dokonale zrežírované „rituály normalizace“, jak je trefně nazvala fotografka Dana Kyndrová, Kučeru jako jedno z mála témat v té době přitahovaly natolik, že si je nenechal ujít a pravidelně je fotografoval.

V průběhu celých 70. a 80. let, dá se říct od roku 1969, fotografoval komunistické svátky. Každoroční rituály, Vítězný únor a první máje. Právě tyto dokonale zrežírované „rituály normalizace“, jak je trefně nazvala fotografka Dana Kyndrová, Kučeru jako jedno z mála témat v té době přitahovaly natolik, že si je nenechal ujít a pravidelně je fotografoval.

Vynucenou oficióznost těchto masových akcí s jemnou nadsázkou zaznamenávali i jeho přátelé Dana Kyndrová, Vladimír Birgus či později Karel Cudlín.

Osobité snímky vytvořil v první polovině 70. let Ivo Loos v cyklu Tváře, ironicky pojatým snímkům komunistických slavností se věnovali i Gustav Aulehla, Viktor Kolář, Jindřich Štreit a další fotografové.[12]

10 Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha, 2002
11 Vladimír Birgus, Tomáš Pospěch; Tenkrát na Východě. Kant, Praha, 2009, s. 5-11
12 Vladimír Birgus, Jan Mlčoch; Česká fotografie 20. století, Kant, Praha 2010, s. 198

Praha, Letná, 1984

90. LÉTA

Na konci roku 1989 přišla sametová revoluce a Kučera vyrazil do ulic jako každý. Odmítl všechny zakázky, aby měl možnost být „při tom“. Národ byl plný očekávání z nastalých změn a tato energie se přelila i na Kučeru. Po letargii v 80. letech to bylo jako polití živou vodou. „Měl jsem nebývalé štěstí, protože jsem z fotbalového týmu Explosia Mánes znal Miloně Novotného.“

Během převratu se potkávali na „Václaváku“ každý den. „Jednou mi říká: ‚Nechceš se jít ohřát? Je zima a ve dvacet hodin začíná tiskovka v Laterně Magice, přijde tam Havel‘.“

Protože Miloň Novotný se s Havlem znal, dostal Kučeru do Melantrichu, do druhého patra, kam se podíval málokdo, a hlavně na tiskovku do Laterny Magiky. Bylo 24. listopadu, kdy se rozhodovalo o bytí a nebytí revoluce, protože bolševik stále nesložil zbraně. „A najednou přišel Jiří Černý a oznámil, že ústřední výbor KSČ v čele s Milošem Jakešem složil funkce. Začala obrovská vřava, já jsem si stoupl na opěradla a teleobjektivem jsem fotil, jak vyskočil Dubček a Havel a objali se.“

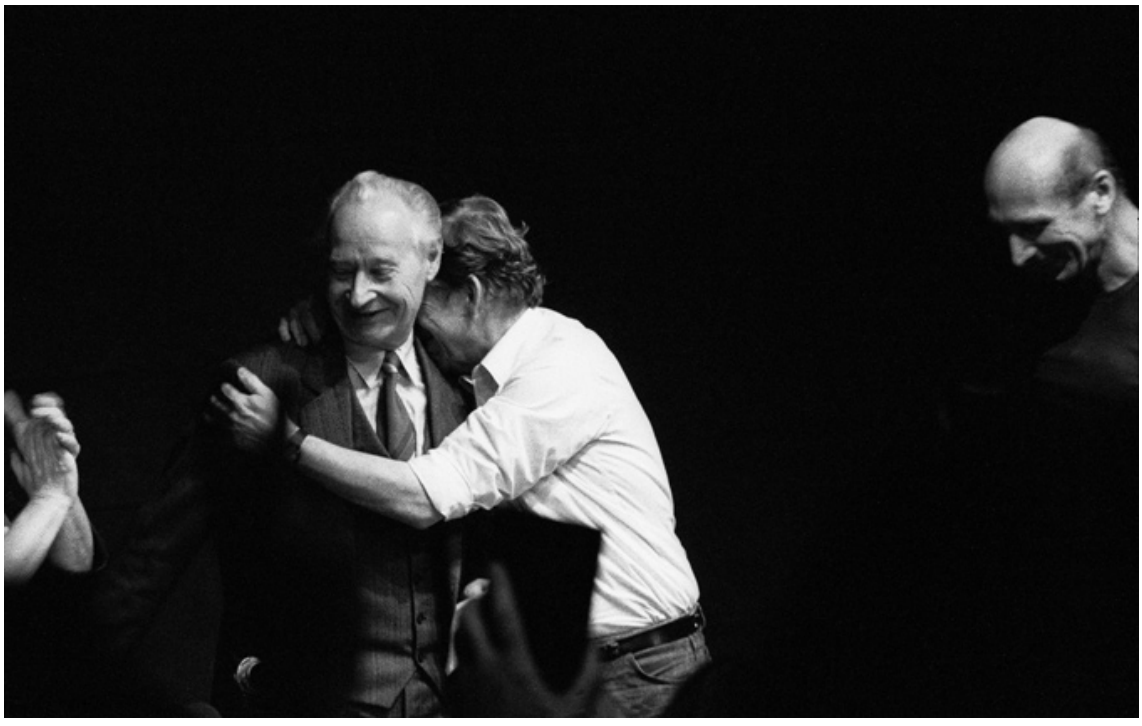

Václav Havel s Alexandrem Dubčekem v Laterně Magice, 24.11.1989

Na konci 90. let vyšla kniha ke 40. výročí soutěže World Press Photo, kde tuto fotografii otiskli na dvoustranu (v britském nakladatelství Thames & Hudson vyšla v prosinci 1995, pozn.). A společnost mu na stránkách dělali opravdoví velikáni fotografie. „Za mnou je Sebastião Salgado, přede mnou James Nachtwey...“

„V tu chvíli jsem byl tak strašně rád, že jsem neemigroval, že jsem nebyl někde v Německu a nepřijel jako cizinec. Mohl jsem to prožít naprosto naplno, na vlastní oči, na vlastní duši."

V roce 1990, ve vzrušené polistopadové atmosféře, založil Jaroslav Kučera spolu s Pavlem Jasanským, Radkem Bajgarem a Janem Vanišem sdružení, jehož cílem bylo dodávat tisku kompletní autorské obrazové a textové materiály a točit dokumentární filmy. Tomuto názoru také odpovídal podtitul názvu skupiny, Dílna nezávislé publicistiky, který přišel na svět se jménem Signum.[13] Dalším ze stěžejních důvodů založení tohoto sdružení byla touha pracovat podle vlastních představ bez obvyklé závislosti na redakcích či jiných objednatelích. Odvádět práci, za kterou si člověk stojí.[14]

Když se řekne Signum, člověka napadne podobnost s jinou, světově proslulou fotoagenturou. „Bylo to něco podobného jako Magnum, tak české malé Signum," vysvětluje Kučera název.

Fotky z porevolučního dění pak byly hlavní aktivitou prvních měsíců Signa. Kučerovy fotografie pod hlavičkou agentury otiskl například v roce 1990 americký časopis Life. Kromě toho si členové vytvářeli vlastní projekty, jen pod hlavičkou agentury.

Co se týče výstavní činnosti, tak první a nejúspěšnější projekt vymyslel Radek Bajgar: Čtyřicet let devastace hřbitovů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I když to nebyl projekt, který by zrovna Kučerovi konvenoval statickou fotografií, nakonec si k fotografování hřbitovů rád odbíhal.

Plánování projektu probíhalo zejména ve spolupráci pražskou židovskou obcí. Tady Kučera zmiňuje historika Jiřího Fiedlera. Dal Signu k dispozici mapu hřbitovů a fotografové si je rozdělili na pět nebo šest částí republiky. Tam se také seznámili s rabínem a lidmi kolem, všichni na pražské židovské obci projekt víceméně odsouhlasili.

Projekt vznikal asi dva roky mezi lety 1990 až 1991, ale výstavy se rozjely už v roce 1990 v Praze, v dnes již neexistující výstavní síni Fotochemy. V roce 1992 byla expozice vystavena v Muzeu židovského umění v Paříži (Musée d'Art Juif) během Měsíce fotografie. Postupně se výstava dostala i do Itálie a hlavně do Německa; přes Řezno, Drážďany až po Mnichov, kam přijel i rabín Karol Sidón. „Jedna z největších výstav byla ve Freiburgu (1993), kde jsme nakonec s Danou Kyndrovou měli i svoji soukromou výstavu, ona vystavila odchod sovětských vojsk a já cyklus Sudety."

Dana Kyndrová, která se k Signu připojila až v roce 1991, hřbitovy programově nefotila. Ale protože ostatní chtěli, aby tam jako členka nějaký měla, tak dala do souboru snímky dvou hřbitovů, kde měla napsáno ‚Lopuchov'. „Jenže to je na Ukrajině, což jsme tehdy nevěděli," říká Kučera.

Důležitá byla výstava v Jeruzalému v Národní hebrejské a univerzitní knihovně v roce 1994. Zaprvé se fotografie dostaly tam, kde si jich pravděpodobně nejvíc vážili; mimo to zde prakticky všichni členové Signa týden pobyli a dostali se na místa, která jsou dnes už jen těžko přístupná. Ze snímků autoři vytvořili projekt a o rok později vznikla samostatná výstava Izrael v Divadle pod Palmovkou v Praze.

13 Jaroslav Kučera, Agentura Signum, dostupné on-line: http://www.jaroslavkucera.com/cs/info/agentura-signum.html

14 Miroslav Pásek: Jaroslav Kučera. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha, 2006, s. 7

Soubor zdevastovaných židovských hřbitovů se vystavoval v rozmezí 12 let a uskutečnilo se celkem 21 výstav. Poslední uspořádalo Signum v roce 2002 v Prostějově, kde je velká židovská obec a také krásná synagoga.

„Dělali jsme to víceméně v pěti lidech. Rozdělili jsme si ČR na oddíly. Josef Ptáček, Pavel Jasanský a já jsme fotili na velký formát, Radek Bajgar na kinofilm a Honza Vaniš na střední formát. Docela jsme si s tím vyhráli, nebyl to ‚jen' dokument. Nevím, jak to měli ostatní, ale já jsem tehdy moc práce neměl, tak jsem to stíhal objíždět."

Od začátku se však projevovaly rozpory v tom, kam by seskupení vlastně mělo směřovat. Kučerova vize byla zaměřena čistě na fotografii, ale zejména Bajgar prosazoval širší záběr, že by se agentura měla rozkročit i do dokumentárních filmů či do televize. Kolem roku 1991 proto Bajgar ze skupiny prakticky odešel.

V současné době Signum nevykazuje činnost, lidově řečeno je „u ledu". Původně vzniklo Signum jako družstvo, aby si autoři na počátku 90. let suplovali umělecké komise a mohli si tak sami schvalovat práce pro firmy. To ale za pár měsíců nebylo třeba, a tak Signum fungovalo kvůli případným jiným honorářům či platbám pro daňový subjekt Signum. „Činnost" ale členové oficiálně nikdy neukončili.

SUDETY

Po roce 1945 vystěhovali tři miliony sudetských Němců pryč, takže krajina plná opuštěných domů a továren vypadala jako po apokalypse. A ti, co přišli, měli různě motivy, proč zrovna tady žít. Někdo přišel krást, jiný chtěl dostat druhou šanci. Většinou měli nově příchozí společné to, že nechovali ke zdejšímu prostředí vztah. Sudety brali jako dobytou zemi a režim jim v tom vydatně pomáhal.[15] Většinou sem byli odklízeni Romové nebo přesídlenci z Podkarpatské Rusi a Transylvánie.

Na přelomu 80. a 90. let nastala další fáze přeměny Sudet. Žádné spasení se ale nekonalo. Kolem velkých silnic začala bujet prostituce, nebo si tu své stánky s oblečením a kýčovitými trpaslíky hojně stavěli trhovci z Asie. Kučera sem začal cíleně jezdit od začátku devadesátých let, poprvé během práce na reportáži pro časopis Reflex ve Strupčicích na severu Čech.

Prostitutka Andrea, Cheb, 1992

„Od roku 1990 jsem do Sudet jezdil, fotografoval lidi a jim svěřenou zemi dřív, než tady začne působit nový řád a kdy všichni rádi zapomenou, jak to tady kdysi vypadalo.“[8]

15 Jaroslav Kučera, popisek ke galerii Sudety, dostupné on-line: http://www.jaroslavkucera.com/cs/info/realizovane-tematicke-cykly/sudety/category/31-sudety.html

Přestože šel napříč svojí tvorbou vždy primárně po lidských příbězích, krajina severu Čech, kde se na mnoha místech stále těží uhlí, zanechala i v jeho mysli nesmazatelné stopy. „To bylo jako když člověk přijel někam na Měsíc," popisuje Strupčice, vesničku poblíž Mostu.

Oblast zdevastovaná během čtyřiceti let drancování nerostného bohatství se stala vděčným motivem mnoha fotografů. Dlouhodobě se jí věnoval například Jan Reich, rozsáhlý cyklus Střepy severních Čech vytváří od roku 1991 český fotograf Ibra Ibrahimovič. Nejznámější je asi jeho kniha o Libkovicích, vsi nesmyslně zbourané kvůli těžbě hnědého uhlí, jež se nikdy neuskutečnila.[16]

Při práci Kučeru zarazily též paneláky v severočeském Chanově, kam komunisté přestěhovali několik desítek romských rodin. „Když jsem v Chanově fotil, bylo už několik paneláků totálně zničených, kolem ostatních spousta odpadků, škola zavřená, poničená, nefungovalo téměř nic," vypráví Kučera o situaci na nechvalně proslulém sídlišti v roce 1994.[17]

Kučera soubor vlastně nikdy oficiálně neukončil, sám ovšem přiznává, že dnes už nemá tolik času a cyklus rozšiřuje jen sporadicky při svých návštěvách bývalých Sudet. Přesto se sem vždy rád vrací nejen za svými přáteli, ale snad i proto, aby porovnal, co se změnilo.

Luby, Paní Kočičková, 1994

16 Ibra Ibrahimovič; Libkovice, Zdař Bůh, Praha, Divus, 1997

17 Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha, 2002 (popisek k fotografii Chanov, 1994)

I TAKOVÁ JE PRAHA

Když Kučera získal v roce 1995 grant primátora Prahy na historicky prvním ročníku soutěže Czech Press Photo, měl rok na to, aby zpracoval téma Prahy svýma očima. Rozhodl se fotografovat odvrácenou stranu města, bezdomovce, feťáky, prostitutky a prostituty, a to proto, že před sametovou revolucí lidé nebyli na takové živly zvyklí a teď to bylo něco nového.

Kučera se vždycky dokázal dostat k fotografovaným lidem blízko. Ještě patrnější je tento jeho dar právě na snímcích artistů, bezdomovců, pankáčů, feťáků, prostitutů a různých jiných postaviček pražského podsvětí. Chtěl zobrazit prostředí těchto lidí, ukázat jejich tváře, kde se pohybují. A k tomu potřeboval dostat se blízko, tak blízko, aby nemusel fotografie krást, což ostatně není jeho stylem.

Masarykovo nádraží, Praha, Bezdomovec Gejza Urban s kámošem, 1996

Kučera fotografie nekrade, trpělivě vyčkává na ten správný, „bressonovský“ okamžik. Do společnosti dané skupiny musí proniknout a až poté je schopný se na fotografování soustředit. K tomuto přiblížení mu sice v jistém smyslu pomohl i grant, ale je úsměvné, jak vlastně takové peníze mohou skončit. „Dostal jsem na to peníze, tehdy asi šedesát tisíc korun. Ale já jsem těch šedesát tisíc z velké části rozdal bezdomovcům, protože pořád musíš někde platit. Dokonce jsem dopadl s jedním cikánem tak, že si zjistil, kde bydlím. Tak ke mně chodil a pokaždé, když u mě zvonil, dostal padesát, takže to takhle hezky ubývalo.“

V roce 1996 nastal čas fotografie vystavit, zařadil tedy cyklus Bezdomovci do výstavy I taková je Praha v Pražském domě fotografie, tehdy ještě na rohu Husovy a Karlovy ulice.

Nezůstalo ale jen u zadání, společenské změny v porevoluční Praze jsou Kučerovo nekonečné téma, na kterém pracuje dodnes. Neuvěřitelný fenomén, který se u nás rozmohl po politickém převratu a na který se Kučera zaměřil, byla obsluha takzvaně nahoře bez. „To byl úplný šok, co není snad nikde na světě."

Pražské hospody, nebo spíš Nové radosti v pražských hospodách, jsou zvláštní kapitolou jeho tématu Praha. „Topless" holky začal fotografovat v podstatě na zakázku zahraničních časopisů, kde je také publikoval.[18] Je na nich skvěle vidět, jak velkých změn dostálo i pro Čechy tak typické prostředí, jako jsou zakouřené lokály a pivnice.

Někdy okolo roku 1997 objevil Kučera jednu takovou pražskou „čtyřku", kam majitelé dodali obsluhu nahoře bez. Byl to skvělý marketingový tah, jehož „oběťmi" se stali jak štamgasti, tak servírky často s pohnutým osudem. Snad každého napadne, že je to zneužití lidské sexuality.[19] Zvlášť šokující je snímek z kyjské hospody na Šimandě, kde si polonahou servírku mohli odpoledne prohlédnout i nezletilí kluci.

Praha, Kyje, hospoda Za Horou, Harmonikář s Mirkou, 2001

18 Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Lidé, které jsem potkal. Kant, Praha, 2002
19 Miroslav Pásek: Jaroslav Kučera. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha, 2006

KAMENY A NÁSILÍM PROTI GLOBALIZACI

„26. září roku 2000 jsem po dlouhé době zase fotografoval demonstraci. Nebyla to demonstrace proti něčí moci jako v roce 1969, nebyla to manifestace síly socialistických ideálů na prvního máje, ale ani demonstrace sametových občanů v listopadu 1989. Tentokrát ukázali sílu svých ideálů anarchisti… pomocí dlažebních kostek. Doba se změnila...“ píše Kučera ve své monografii z roku 2002.

Nakonec se snímky vyhrál hlavní cenu Czech Press Photo 2000 a později i první cenu v kategorii Aktualita Fuji Euro Press Photo Awards ve stejném ročníku soutěže. V roce 2001 dostal v Kodani ocenění Evropský fotograf roku taktéž za FEPPA.

Kučera zde ukázal, že je nejen brilantním a trpělivým dokumentaristou, ale i pohotovým reportérem. Jeho černobílé fotografie by navíc dokázaly obstát i samostatně, což je ostatně jeho krédem.

Praha, Lumírova ulice, 2000

LIDÉ, KTERÉ JSEM POZNAL

Jako fotografa Kučeru vždycky lákaly věznice. Vymyslel si proto projekt anfasovitých portrétů focených na film a začal fotografovat lidi různých kategorií. V celém souboru se pak prolínají obličeje umělců a vězňů z Rýnovic, z nichž některé podobnosti vyznívají opravdu zajímavě.

Vezeň-toxikoman (vlevo) a fotograf Martin Polák

Portrétování vězňů probíhalo zhruba v letech 2004 až 2005. Dostat se až k trestancům obnáší i takové situace, kdy je člověk sám v cele s pěti vrahy. Většinou to ale byli vězni odsouzení za vraždu vykonanou ve zkratovitém jednání nebo za jiné delikty. Mezi vyložené psychopaty by vězeňští strážci civilistu nepustili.

„Při mé laxnosti to ale uteklo," lituje dnes fotograf. „Ale není to jen tak, musíš mít povolení od věznice, povolení od těch vězňů, že můžeš publikovat určitým způsobem, třeba jako uměleckou fotografii, kterou pak můžeš vystavit. Ten kluk se třeba za rok dostane z basy a najednou už bude někde vystavený jako vězeň."

Život vězňů v Rýnovicích fotograficky dokumentoval v letech 1999 a 2000 i fotograf a pedagog Tomáš Pospěch.

NÁHORNÍ KARABACH, ARMÉNIE, UKRAJINA

V průběhu let 2009 a 2011 se Kučera vydal na několik zahraničních cest po jihozápadě Asie a na Ukrajinu.

ARMÉNIE (2009-2011)

„Arméni jsou nesmírně pohostinní lidé, tak říkajíc se srdcem na dlani. Je pravda, že do některých vesnic nezavítal nikdy žádný cizinec ze západní Evropy, a oni si nás tedy považovali a přijali jako vlastní. To je vždy pro fotografa výhra. Byl jsem zase ‚doma'…"

Poprvé sem jel v polovině roku 2010 se svým přítelem Garikem Avenesjanem. Když dorazil na pastviny pod Aragac, nejvyšší arménskou horu, v prvním obřím stanu zrovna probíhala oslava narození nového pastevce. „Tam jsem zjistil, že vodka bude asi po celý týden jistotou zdraví i nálady. A také naprosto bezproblémového fotografování."[20]

Díky svému průvodci Garikovi a jeho známostem tak mohl fotografovat křtiny v klášteře Geghard nebo pravou arménskou svatbu v Sevanu. Kučera se jako vždy dokázal lidem velmi blízko a zachytit je v jejich přirozenosti podtržené monochromatickou škálou.

Arménie, Semjonovka, jednonohý děda s vnučkou, 2009

20 *Jaroslav Kučera, Na východ od ráje, Časopis FotoVideo, únor 2012, s. 9-19*

Podruhé navštívil zemi, kde se už v roce 301 n. l. stalo křesťanství státním náboženstvím, v roce 2011. Sice si se svým průvodcem Garikem naplánovali objíždění památek, ale opět se soustředil hlavně na místní obyvatele. „Podruhé jsme byli u malíře Vahana Kočara, jenž vydal obří encyklopedii arménských fotografů, kterou dříve začal psát jeho otec Andranik, nebo jsme přivezli do několika rodin fotografie z minulé návštěvy," vypráví Kučera.[19]

Zajímavé bylo i setkání s místní sektou odpadlíků od pravoslaví, molokány. Tito výhradně rusky mluvící lidé žijí už asi 200 let v malé obci Fioletovo, která čítá na 1 600 obyvatel.

NÁHORNÍ KARABACH (2011)

„„Na východ od ráje' jsem jel s Garikem v krátkém čase počtvrté a tentokrát byla pěkná kosa, ale já mám drsné počasí při focení rád,"říká Kučera. [19]

V Náhorním Karabachu žije 95 procent Arménů - křesťanů, ale dnes je to stále fakticky část Ázerbájdžánu, kde vládne islám. Přestože má vlastního prezidenta i vládu, žádná jiná země ještě Karabach neuznala jako autonomní stát, takže se nachází v patové situaci. Když se v roce 1991 začal rozpadat Sovětský svaz, chtěl se Náhorní Karabach odtrhnout od Ázerbájdžánu a vyhlásil nezávislost. Ten však autonomii zrušil a tyto spory vyústily v ozbrojený konflikt v letech 1992 až 1994.[21] Země poznamenaná válkou dodnes žije v napětí, protože asi šestinu území stále okupuje sousední Ázerbájdžán.

Náhorní Karabach, Šuša, 2011

Kučerovy snímky z této politicky rozervané oblasti nezanechávají dojem cestovatele-turisty, ale člověka snažícího se pochopit místní mentalitu a zvyky, kterým se rád přizpůsobuje.

21 cs.wikipedia.org, Náhorní Karabach, dostupné on-line: http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1horn%C3%AD_Karabach

Je na nich vidět úcta k místnímu stylu života nekritickýma očima, prostě tak, jak je. Ale přeci jen je hlavně na snímcích ze Šuši nebo Metčenu vidět prázdnota, kterou zde zanechala trpká válka.

Šuša, kdysi druhé největší město Náhorního Karabachu, je dnes skoro prázdné. Ještě v roce 1918 tu žilo 42 tisíc Arménů, zato dnes je počet obyvatel zhruba pět tisíc. Po válce byli také násilně vysídleni všichni Azerové.

Opět se Kučerovi potvrdila slova o arménské, nebo karabašské, pohostinnosti, když fotili ve tmě pastevce u Metčenu, ten seskočil ze své herky a pozval muže k sobě domů na jídlo a vodku. „A ještě se jmenoval Avenesjan, jako ten náš Garik."

UKRAJINA (2011)

Za zmínku stojí i cesta na Ukrajinu v roce 2011. Do země zmítané politickou nestabilitou vyjela dvanáctičlenná výprava původně fotit prvňáčky na první cestě do školy do Ostrivu v prastaré úzkokolejce. Ale než školáci nastoupili kdesi na trati, popíjeli cestovatelé s nově příchozími pasažéry... Postupně během pobytu vznikly i „street" fotografie ze Lvova, Štěpaně či Kremence, kam se sjíždí za léčivými prameny věřící z celé Ukrajiny.

Ukrajina, První den školy, 1. září 2011

KOMERČNÍ TVORBA

Ještě ve třetím ročníku studia na stavební fakultě ČVUT v Praze začal Kučera spolupracovat s časopisem Vlasta. Dokonce na rok přerušil studium, jenže stát se kmenovým reportérem znamenalo více či méně si zavdat s režimem, a proto zůstal raději externistou.

Když školu v roce 1973 dokončil, jedno věděl jistě – stavařinou se živit nechtěl. Takže se rázem ocitl na volné noze.

Do roku 1974 také spolupracoval s týdeníkem Svět socialismu, kde se schovávali lidé nepohodlní režimu. Spolupracoval i s časopisy Signál, Rozvoj místního hospodářství a kolem roku 1978 se díky svému spolužákovi z vysoké školy Janu Machovi dostal do časopisu Květy. Jezdili spolu na reportáže do Maďarska a Polska, kde vytvořili například materiál o posledních zubrech v Evropě.

Po dvou letech se dostal k první vážné zakázce. Na výstavě v pražské Fotochemě v roce 1975 se seznámil s šéfem propagace Vodních staveb. Fotografie se mu zalíbily a do knihy návštěv Kučerovi napsal, že by se chtěl sejít. Nabídl mu, aby pro firmu podobným stylem zdokumentoval dělníky na stavbách. Pro Kučeru to byla zakázka, o které se mu ani nesnilo a která ho živila několik dalších let. „Tehdy šéf propagace jakéhokoliv podniku dával kšefty výtvarným umělcům. A protože propagace byla povinně pět procent z obratu podniku, tak v tom byly obrovské peníze.“

Když přešel zadavatel na ministerstvo stavebnictví, fotil pro něj i tam, třeba začátky výstavby metra. Koupil si proto velký formát Arca 9 × 12 a nejlepší objektivy Schneidery a Rodenstocky, pak se posunul na Sinar... „Vlastně mě naučila nouze,“ glosuje situaci s odstupem.

Později se začal věnovat historické architektuře. První jeho velká kniha byla o rekonstrukci Národního divadla, což byla obrovská zakázka a pěkná dřina. Kniha musela vyjít 18. listopadu 1983, ke stoletému výročí otevření Národního divadla, a díky dobrým referencím měl fotograf doslova volnou ruku, přestože musel často pracovat non-stop. Úsilí se však vyplatilo v podobě fantastické a rozsáhlé publikace, která se dočkala i reedice v roce 1987.

Dalšími díly, na kterých se svými fotografiemi podílel, je například kniha o historickém centru Prahy 1, která se dočkala i obrovské výstavy v italském Palazzo Barberini. Dále pak například kniha Dientzenhoferové či naposledy v roce 2006 Valdštejnský palác. Fotografováním historické architektury se Kučera živí dodnes.

KURÁTORSKÁ ČINNOST

Jaroslav Kučera se během svého profesního života věnoval i organizaci a pořádání výstav. První expozici seskládal ještě za studií v jídelně kampusu pražského ČVUT. Tam vystavil fotografie z pohřbu Jana Palacha. „To byl první můj životní průser, SSM to do týdne zavřelo, protože už režim začal být trochu tvrdší. Nicméně to byla moje první vernisáž.“ S fotoklubem Strahov, který na škole spoluzakládal a vedl, uspořádal ještě několik méně významných výstav.

Z diváckého pohledu asi nejznámější jsou však výstavy fotografů z první světové války uspořádané v letech 2009 a 2011, které doslova zaplnily bílá místa v dějinách fotografie.

Jeden z nejkrvavějších ozbrojených konfliktů v dějinách lidstva se odehrál v letech 1914 až 1918, tedy v době, kdy už byla fotografie na světě téměř sto let. Dokumentárních snímků z té doby je však až zoufale málo, proto objev rozsáhlé sbírky od Jindřicha Bišického a později dalších válečných fotografů vyvolaly takovou pozornost. Srovnatelné dílo v Evropě vytvořil snad jen fotograf maďarského původu André Kertész, který v roce 1914 dobrovolně odešel bojovat na frontu a zároveň svým sklopným fotoaparátem Goertz Tenax dokumentoval život ve vlhkých a chmurných zákopech. V roce 1915 byl těžce raněn a dostal se do nemocnice v Budapešti a následně do Ostřihomi, kde taktéž fotografoval, přestože dočasně ochrnul na pravou ruku. Většina těchto fotografií však byla zničena během Maďarské revoluce v roce 1919.[22] Zde je důležité podotknout, že české země prakticky minulo válečné ničení ve 20. století a díky tomu se zachovala velká část prací českých autorů z předválečných let.[23] Alba z 1. světové války od Josefa Sudka či Aloise Vystrčila lze nalézt v archivu Uměleckoprůmyslového muzea v Praze.

Velká válka, později zvaná 1. světová, se odehrávala na několika tisíce kilometrů dlouhých frontách za použití nejmodernějších zbraní. Přesto se v průběhu prvního roku fronty zastavily a vojska se zakopala na místech, ze kterých se pohnula v průběhu let jen o pár kilometrů. Válka probíhala na třech světadílech za účasti několika desítek zemí. Zůstaly po ní miliony mrtvých a desítky milionů zraněných. Blížící se konec války (11. listopadu 1918) přispěl i ke vzniku samostatného Československa 28. října 1918.[24]

22 cs.wikipedia.org, André Kertész, dostupné on-line: http://cs.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9_Kert%C3%A9sz

23 Petr Vilgus, Fotografická tvorba v Polsku a Maďarsku 1900–1945, seminární práce FAMU, Praha, dostupné on-line: http://itf.fpf.slu.cz/studenti/Madarsko_Polsko.pdf (147 kB)

24 Správa Pražského hradu k výstavě / Jan Haas, Daniela Mrázková, Jaroslav Kučera. Dostupné on-line: http://www.wwg.cz/aktuality/vystava-pesky-1-svetovou-valkou-na-prazskem-hradu/

PĚŠKY PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU

První z těchto výstav se jmenovala Pěšky první světovou válkou – objektivem neznámého vojáka. Dnes už víme, že oním „neznámým" byl Jindřich Bišický, regimentfotograf 47. pěšího pluku rakouskouherské armády. Po otevření výstavy poznal fotografie vnuk Bišického, Michal Rybák, který kdysi dědečkovy negativy vlastnil, ale už na gymnáziu o ně přišel. „V té nejlepší víře jsem je půjčil spolužákovi, který sliboval, že zařídí výstavu. Když ho pak z gymnázia vyloučili, zmizel mi i s negativy," líčí Rybák.[25]

Spolužák je prodal jinému kamarádovi a ten zase známému… Už se asi nedozvíme, kolik lidí si sbírku předalo. Stopa se objevuje až v 70. letech, kdy je Jaroslavu Kučerovi jeden „kamarád" dal s tím, že snad bude vědět, jak s nimi naložit. Ani Kučera však poškrábaným a zaprášeným deskám od Bišického nevěnoval přílišnou pozornost. Ležely přes třicet let u něj doma, aniž by měl tušení o jejich umělecké hodnotě. Vlastně na ně téměř zapomněl. Znovu je objevil až v roce 2002, kdy si koupil plochý skener a teprve po digitalizaci archivu mu došlo, jak vzácné dílo doma skrývá.

Titulní strana katalogu k výstavě Pěšky 1. světovou válkou / World War One on Foot z roku 2009

Ještě před výstavou na Pražském hradě se uskutečnilo několik menších výstav v sídlech diplomatů, s čímž Kučerovi pomáhala novinářka Michaela Kuchařová. Měla zná-

25 iDNES.cz, Záhada rozluštěna. Unikátní fotky z války mají autora, dostupné on-line: http://zpravy.idnes.cz/zahada-rozlustena-unikatni-fotky-z-valky-maji-autora-poy-/domaci.aspx?c=A090731_212715_domaci_abr

most přes tehdejšího ředitele pražské agentury v Bruselu Jana Koukala, který tam pořádal výstavy, a Kučera tak získal možnost cenné záběry vystavit.

Několik Bišického fotografií také zařadili kurátoři Vladimír Birgus a Jan Mlčoch na výstavu Česká fotografie 20. století v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, která se konala v roce 2005.[26] Později dostaly velký prostor i na pozměněné repríze výstavy v Bonnu (2009) a v rozsáhlém katalogu, který ji doprovázel.

Výstavní printy do Bruselu se tehdy dělaly na jednom z prvních plotrů značky Fuji, což už dnes může působit téměř komicky „A ještě to bylo dělané na starém skeneru. Ale na tehdejší dobu to bylo výborné, výstava měla úspěch," říká Kučera. Expozice později putovala i do Senátu, do největšího sálu ve Valdštejnském paláci. Tuto výstavu zařizovala taktéž Michaela Kuchařová přes Přemysla Sobotku z ODS.

To byla v podstatě druhá a zároveň poslední výstava, tedy alespoň do roku 2009, než se zrodila myšlenka připravit výstavu ‚Pěšky první světovou válkou – objektivem neznámého vojáka' na Pražský hrad. „Ty fotky za tu dobu trošku ‚zrezavěly', bylo to nekvalitní, ale bylo to v černých rámech, lehounké a v bednách; takže se to odvezlo do Vídně, kde se Jan Koukal stal mezitím velvyslancem a na vídeňské ambasádě se tato výstava znovu udělala." To byla de facto třetí výstava z původních printů.

Pak už začalo kolečko přesvědčování a organizace výstavy na Správě Pražského hradu. V této instituci se netočí příliš velké peníze, takže pořádání výstav vyžaduje spíše hodně nadšení, trpělivosti a také vlastních prostředků. „Já jsem za tu první výstavu dostal 12,5 tisíce za kurátorství, za rok práce. Za druhou výstavu to bylo trochu víc, ale zase ne o moc," říká Kučera.

Na velkou výstavu na Hrad už se dělaly nové zvětšeniny, takže bylo znovu potřeba přeskenovat a vyčistit asi 250 negativů, což byla pro jednoho člověka nezáviděníhodná práce. „To už jsem dělal sám bez Kuchařové s tím, že jsem do toho zatáhl Danielu Mrázkovou." Spolu pak udělali finální výběr, celkem přes 150 záběrů. S popisky a historickými texty pomáhal historik Vojenského historického ústavu kapitán Jan Haas. Protože Haas rozumí zbraním, nakonec udělal popisky skoro ke všemu. A v mnohém se nemýlil, 80 až 90 procent jich podle Kučery bylo správně.

Týden po vernisáži však přišly první peripetie. Zaprvé musel Kučera na operaci kyčle, ale v té době se rovněž přihlásil k fotografiím potomek Jindřicha Bišického Michal Rybák. „Druhý den po operaci, na jipce na kapačkách, mi zvonil telefon. ‚Dobrý den, pane Kučera, já jsem student filozofie a znám jméno toho vojáka, co fotografoval tu válku'. Říkal jsem, že je to bezvadný, ale on že to tak bezvadný není, že pozůstalí chtějí peníze." Celkem potomci Bišického, Michal Rybák a jeho sestra Zuzana Weissbach, požadovali 300 tisíc korun, což bylo na Kučeru moc.

Nicméně se přimluvil na Správě Pražského hradu a nějaké peníze pro Rybákovy se přeci jenom našly, dostali asi 90 tisíc korun. „Vzniklo z toho přátelství s Rybákovými, všechno fungovalo, scházeli jsme se," líčí Kučera.

Díky Michalu Rybákovi potom mohli autoři výstavy popisky konkretizovat, protože i když přišel o negativy, stále vlastní originální dědečkovy zvětšeniny. A v podstatě všechny tyto fotografie Jindřich Bišický popisoval.

26 Vladimír Birgus, Jan Mlčoch; Česká fotografie 20. století, Kant, Praha 2010, s. 24

Některé omyly při popisování fotografií provázejí i úsměvné historky. Při prohlížení knížky k výstavě u Kučery doma mě zaujala fotografie dívky, která vypadala spíš jako na svatbě. Byl u ní popisek „Haličská dívka“. Dívka na snímku však nebyla nevěsta z Haliče, ale babička Michala Rybáka, paní Bišická. Navíc na snímku jsou vidět patníky, které za první světové války v Haliči nebyly. „To byl můj název, protože u této fotografie nebylo nic,“ říká Kučera. „Udivilo mne, co fotograf pan Jaroslav Kučera dokázal udělat ze starých a časem poznamenaných negativů, které k němu souhrou náhod doputovaly, i když jsem se často smál nad popisky. Babička na silnici u Slatiny, označená za Dívku z Haliče, mě zvláště pobavila.“[27]

Fotografie babičky Michala Rybáka, původní popisek zněl: „Haličská dívka“ (*autor: Jindřich Bišický*)

Jediné, co by dnes Kučera udělal jinak, je propagace. Podle něj by mělo smysl víc investovat do reklamy i v průběhu výstavy, protože po vernisáži zájem veřejnosti neúprosně klesá. Výstava trvala od 10. dubna do 30. září, takže skoro půl roku. A lidi je po tak dlouhou dobu potřeba ostřelovat reklamou, aby na výstavu chodili. „Ale myslím, že se ty peníze i vrátí, vstupné tam nebylo malé, asi 80 korun.“ Pro ilustraci: na výstavu nakonec přišlo téměř 30 tisíc lidí, což dělá při zmíněném vstupném 2 400 000 korun.

Zpětně musím pochválit také koncepci a provedení knihy k výstavě Pěšky první světovou válkou. Jako katalog působí luxusně hlavně rozsahem.

Výstava i přes několik nedorozumění sklidila úspěch. Spokojený byl i prezident Václav Klaus, což je při výstavách na Hradě důležité. Důležité proto, že hlava státu jen těžko bude vystavovat kontroverzní výstavy ve svém sídle. Přeci jenom je na vrcholu tamější hierarchie. Pokud tam chce někdo udělat výstavu, musí nejdřív za ředitelem Správy Pražského hradu, pak to jde na posouzení kunsthistorikům na kulturní oddělení, a nakonec to musí schválit i prezident.

27 ArtMagazin.eu, Fotografie z 1. světové války mají svého autora. Dostupné on-line: http://www.artmagazin.eu/historie-inspiruje/fotografie-z-1-svetove-valky-maji-sveho-autora.htm

„Mimochodem Václav Klaus má podobný názor jako já, co se týče první světové války. Já si taky myslím, že slavnými se po válce vlastně stali jenom zběhové. Tenkrát to byli v podstatě zrádci své armády, tehdejší rakouskouherské. To, že díky nim, a nejen díky nim, máme republiku, je samozřejmě dobře, ale v očích spolubojovníků to byli zrádci. Možná, že i tato okolnost nechala nedobrou stopu na českém duchu v době Mnichova nebo v únoru 1948." Legionáři utekli do Ruska nebo kamkoli jinam s tím, že už bojovat nebudou, což se ukázalo, že nebyla pravda, protože i tam museli občas bojovat. Než se probourali na východ a mohli odjet lodí z Vladivostoku, pak kolem Číny jet domů, tak to někdy trvalo až do roku 1921. „Takže se jim to ‚zrádcovství' trochu protáhlo," říká s nadsázkou Kučera.

V rakouskouherské armádě zahynulo podle vojenského historika Ivana Šedivého asi 138 tisíc vojáků české národnosti.[28] Snad v každé vesnici proto byly pomníčky padlých. „To ale nebyly legionářské pomníčky, to byli padlí z první světové války rakouskouherské armády. Na to všechno se za bolševika úplně pozapomnělo. A potom, v devadesátém roce, se zase ukazovali jenom legionáři, poněvadž ti se zasloužili o stát. Ale ti, co dobojovali a padli za císaře pána, těch zahynulo ‚za vlast' mnohem víc," líčí Kučera. Pro srovnání: během války zahynulo podle odhadů asi 5 tisíc legionářů.[29]

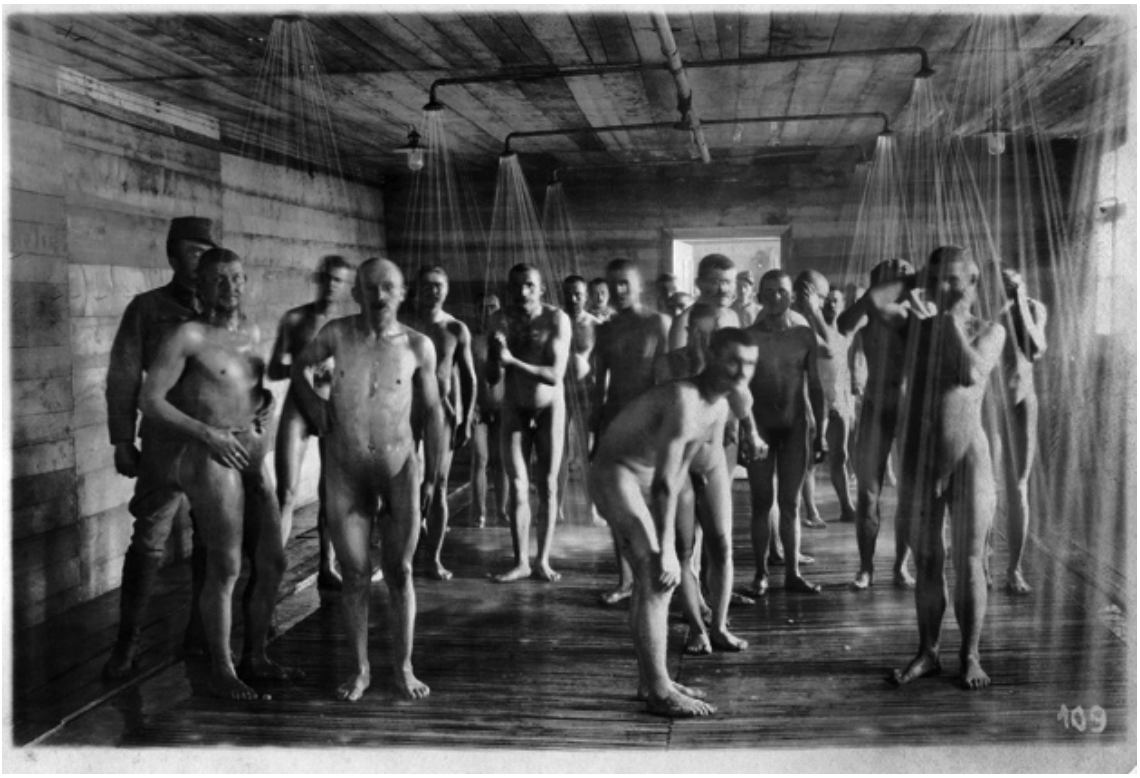

Italští zajatci v koupelně (*autor: Jindřich Bišický*)

28 iDNES.cz, Češi bojovali hrdinně za Rakousko-Uhersko, ale první republika to tutlala. Autor: Ivan Šedivý, dostupné on-line: http://zpravy.idnes.cz/cesi-bojovali-hrdinne-za-rakousko-uhersko-ale-prvni-republika-to-tutlala-1qb-/kavarna.aspx?c=A081026_232405_kavarna_sim

29 Wikipedia.org, Československé legie, dostupné on-line: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8-Ceskoslovensk%C3%A9_legie

FOTOGRAFOVÉ VÁLKY

Po diváckém úspěchu první výstavy přišel ředitel Správy Pražského hradu Ivo Velíšek s nápadem pokusit se o nemožné a oslovit obyvatele a instituce naší země, zda nemají někde v rodinných archivech či pozůstalostech fotografie nebo negativy po svém předkovi, který ve válce bojoval a zároveň fotografoval v rakouskouherské armádě. „Naprosto jsem nepočítal s nějakým objevem podobným Bišickému, neboť jsem si uvědomoval, že on je v dějinách fotografie zatím jediným, kdo po sobě zanechal tak obsáhlou a konkrétní kolekci negativů a kopií, a objevit někoho podobného by se téměř podobalo zázraku.“[30]

Představa byla udělat výstavu z třiceti až padesáti autorů, byť by každý fotograf měl jednu dvě fotografie. V archivech či ve vojenských historických ústavech jsou takových fotografií spousty, ale bohužel bezejmenných. „A nám šlo o to konkrétně nalézt toho umělce fotografa, abychom ho mohli s těmi fotografiemi spojit.“

Když veřejnost začala správě Hradu nabízet historicky potenciálně cenné negativy a fotografie, ozval se mezi nimi fotograf Jan Neubert, člen slavného fotografického rodu. Jeho dědeček, Karel Neubert, vytvořil skvělé záběry na východní frontě blízko Haliče. Ale to nebylo dost na novou výstavu. Mezi dalšími dvaceti až třiceti lidmi, kteří měli doma nějaké fotografie z války, nic moc nebylo.

(*autor: Karel Neubert*)

30 Jaroslav Kučera, Fotografové války (1914 – 1918), Časopis Temnokomorník č. 6/2011, s. 26.

Ale štěstí se přeci jen usmálo. „Na začátku roku 2010 mi zavolal sběratel Roman Ježek, že má asi 700 negativů na skle a plantfilmech nějakého vojáka z první světové války.“

Ke Kučerovi přinesl čtyři igelitové tašky se stovkami vyskládaných negativů a i když licitoval s cenou a požadoval 50 tisíc korun, nakonec negativy prodal asi za 30 tisíc. Negativy sice vytvořil jeden fotograf, ale ještě nebylo jasné, kdo to je. Při zkoumání negativů narazil Kučera na snímek s názvem „Můj pokoj“, kde byl na kavalci položený poštovní balík a na něm napsané jméno Brož. V zápiscích tohoto vojáka, které se částečně zachovaly, byla jména kamarádů a vesnic, kde Brož pobýval. Podle nich později zjistil vojenský historik Jan Haas, že jediný důstojník se jménem Brož, který v oblasti působil, byl pražský rodák Gustav. A další pomyslný zářez na pušce byl na světě.

Kuchař Šafr - Horožanka, 11. 8. 1915 (*autor: Gustav Brož*)

Dochovala se spousta negativů, ale také neúplný notýsek, kam si pečlivý fotograf zapisoval i takové detaily, jaké bylo v době expozice počasí či jaký film, čas a clonu použil. Negativy i jejich popisky však náhle skončily v květnu 1916. Historik Haas později dohledal, že Brož v červnu 1916 utekl do Ruska a přes něj zpátky do Československa, sem se však dostal až v roce 1921 spolu s legionáři.

Dodnes je záhadou, jak s sebou Brož celou tu dobu převážel negativy. Z Brožových spisků je dokonce dokázané, že dělal v Rusku anglického špiona. A také nikdy nebyl u legií, ale musel se do vlasti vrátit s legionářskou lodí, protože dorazil až v jednadvacátém roce.

Tím pádem už měl Kučera dva autory: Karla Neuberta a Gustava Brože. „Pak mi volal Pavel Hančar z Rožďalovic, že jeho dědeček Jenda Rajman byl v nemocnici v Podmel-

ci, což je ve Slovinsku, že má spousty fotek, které tam udělal. Negativy nebyly, ale byly perfektně popsané fotky a stoprocentně od dědečka. Přivezl asi dvě stě bezvadných fotek, ale z jedné lokality, z jedné nemocnice, čili neuvěřitelná hodnota toho, že je to vůbec zachycené."

Rajmanovy fotografie se ukázaly jako jedinečný dokument každodenního života polní nemocnice. Najdeme na nich například rentgen hlavy v roce 1915, který okem fotografa nápadně připomíná zvětšovák. Je na nich dokonce zachycena trepanace mozku před budovou nemocnice, která původně sloužila jako nábytkářská firma. Mezi záběry najdeme i smutně humorné fotografie, jako například muž s cedulí „50 000. raněný" za rok. Podobně smíšené emoce sálají i ze snímku „Polní sádrovna - na čerstvém vzduchu".

Slovinsko, Podmelec, Padesátitisící raněný, 1916 (*autor: Jenda Rajman*)

Díky Rajmanovým snímkům bylo rozhodnuto, že druhá výstava bude, protože Kučera získal i nové fotografie Jindřicha Bišického naskenované z těch zvětšenin, jež měl doma jeho vnuk a od kterých Kučera neměl negativy. „A ještě některé negativy, který jsem objevil v předchozí kolekci, ale nějak jsem je pominul," doplnil Kučera.

Nakonec byl na výstavě ještě jeden autor – Jan Myšička. Na majitele dvanáctikilové bedny s negativy z 1. světové války, učitele a rovněž fotografa ze Skupiny Oči Josefa Bohuňovského dostal Kučera tip na konci roku 2010 od novináře a fotografa Josefa Mouchy. Dva nebo tři měsíce před termínem výstavy, kdy už se dávala dohromady koncepce výstavy a texty, se Kučera sebral a jel v zimě na sever do České Kamenice. „Tam jsem se sešel s učitelem, který učí na učilišti takovou zajímavou kombinaci: fotografii a kuchařinu," vypráví Kučera o Bohuňovském.

Bohuňovský opravdu přitáhl bednu s negativy fotografa Jana Myšičky, kde byly perfektně poskládané skleněné i filmové negativy formátu 6×4 a 9×12 včetně originálních fotografií. Pro kurátora to bylo jako sen, neboť Myšička dal každý negativ do popsaného pytlíčku a do něj ještě přiložil kopii, která byla většinou zezadu popsaná.

„Seděl jsem s panem Bohuňovským v jeho chalupě u Děčína, probíral se fotografiemi a negativy a bylo zřejmé, že jsme objevili dalšího českého fotografa 1. světové války a jeho kompletní válečný archiv.“[31]

Mezi Myšičkovými negativy se našel i naprostý skvost – snímky z rodných Leškovic, kam se vrátil po zranění. Myšička přibil na stodolu bílé prostěradlo a na tomto neutrálním pozadí fotografoval během jediného dne svoji rodinu, ale i sousedy a jiné obyvatele vesnice. Vznikl tak vlastně soubor více než podobný seriálu Český člověk od Jana Malého, Ivana Lutterera a Jiřího Poláčka. A to byl rok 1915...

Leškovice, 1915 (autor: Jan Myšička)

31 Jaroslav Kučera, Fotografové války 1914 – 1918, Praha, vydavatelství Jakura, 2011, s. 74

Kučera také zmiňuje někdy až směšné popisky, které dávají fotografiím cimrmanovský punc doby. „Popisky Myšičky a Brože jsem opisoval z těch negativů, protože to jsou originální popisky. A ony jsou takové strohé, až legrační. Třeba ‚Brodský fotí Růžičkovou v Malíně' nebo ‚Malý Havlena'."

Malý Havlena, 15.7.1915 (*autor: Jan Myšička*)

Kučeru však postihly podobné problémy jako v roce 2009, kdy zveřejnil sbírku Jindřicha Bišického. Josef Bohuňovský totiž bednu s negativy získal od dcery Jana Myšičky Hany Mohelské, takže nebylo úplně jasné, kdo vlastní autorská práva.

„Hledali jsme pozůstalé a paní Mohelská bohužel v roce 2010 zemřela. Ale měla dceru, která žije v Praze. Abych předešel těm problémům, co jsem měl s Rybákovými, tak jsem tu paní vyhledal, zavolal jsem jí a navštívil ji.“ S pozůstalými po Janu Myšičkovi se Kučera vcelku snadno dohodl. Každý dostal od Správy pražského hradu za vystavenou fotografii asi tři sta korun, aby byla celková suma do sto tisíc.

Nakonec právě to vyústilo v další komplikace s Rybákovými, kterým se chtěl kurátor vyhnout. Jednoho únorového večera (výstava začala 29. dubna 2011) se Michal Rybák ozval s tím, že si už nepřeje vystavovat fotografie svého dědečka. Údajně kvůli nízkému honoráři za zveřejnění. Přitom vnuk Jindřicha Bišického o této sumě věděl od začátku a také napsal popisky k většině fotografií. „Za to by dostal taky zaplaceno,“ diví se dnes Kučera.

Druhý den proto šel na Hrad, kde nastalo pozdvižení. Ivo Velíšek se rozohnil a chtěl fotografie Bišického z výstavy vyřadit. „Nakonec jsem ho přemluvil a napsal jsem Rybákovým dopis, aby měli termín do pátku. Napsal jsem velmi korektně, že tam toho Bišického chceme, protože je slavný, vždyť by to měl doma v bedýnce, ale že podmínky jsou pro všechny stejné.“

Rybákovi nezareagovali. Takže několik týdnů před výstavou grafik musel předělat knížku i výstavu. Zkrátila se část výstavy dole v přízemí, Myšičku s Brožem dali organizátoři do patra. „Dalo by se říct, že se nakonec nic nestalo. Ale ten Bišický tam naprosto nepochopitelně nebyl, výstava bez něj byla okleštěná.“

Kučera má sice stále negativy Bišického u sebe a je jejich vlastníkem, ale nesmí je publikovat bez souhlasu dědiců. Právně se situace změní až v roce 2019, kdy uplyne 70 let od smrti Bišického a pak už bude moci s pozůstalostí nakládat volně.

Přesto je i díky Kučerovi dnes Bišický zastoupen v Národní galerii. „Dostali fotky, co jsem nechal vyrobit na vlastní náklady. A vystavují je tam, což je úžasný.“ Dnes existuje sbírka pěti těchto autorů a vlastně ty dva nejhlavnější, Myšičku a Brože, a nakonec i Bišického, má právě Kučera.

„To víš, že je mi to líto pustit z ruky... Ale jsou to konkrétní autoři z konkrétních míst. A jsou si svým způsobem i nepodobní, protože Bišický byl válečnější. Podle bádání v knize, kterou vydal jeho kamarád major Ludwig von Vogelsank v roce 1932 (rodina majora Vogelsanka byla vlastníkem 47. regimentu, pozn.), se tam zmiňuje, že se Bišický stal regimentfotografem během války. Takže byl pravděpodobně jediný oficiální fotograf, kromě Neuberta, jehož vnuk tvrdí, že byl taky regiment fotografem. Neubert fotil oficíry a vlastně nic jiného nedělal. A zase si říkám, kdo mohl neoficiálně fotit tímto způsobem jako Brož a Myšička? Špionomanie byla přece za války příšerná. A kdo tam měl foťák, to bylo pro špionáž velice rizikové povolání. Čili si myslím, že to všechno byli lidi, kteří měli povolení minimálně od velitele, jinak by válku nemohli fotit. Jediný Bišický má císaře pána, Karla II., následníka trůnu, generály, na některých negativech dokonce pojmenované, protože fotil oficiálně. A jsem přesvědčený, že ta sbírka určitě není kompletní, že se někde něco ztratilo...“

Otázkou je, co všechno se ještě v archivech skrývá. Úchvatné barevné fotografie vytvářel na počátku dvacátého století například i Rus Sergej Prokudin-Gorskij. Ten sice na výstavě nemohl být zastoupen, ale určitě stojí za zmínku. Mezi lety 1905 a 1916 cestoval po carském Rusku s fotokomorou ve speciálním vagónu a dokumentoval typy národů po celé zemi. Se svolením panovníka se dostal i na místa, která byla mnohým jiným fotografům zapovězena. V souvislosti s válkou se mnoho snímků nedochovalo, při převozu archivu Gorského do Francie ruští celníci zabavili většinu politicky citlivých snímků a už se nikdy nenašly. Zachoval se však například snímek zajatých rakouskouherských vojáků v Karélii (dnes je území rozděleno mezi Finsko a Rusko).[32]

Karélie, Rakousko-uherští váleční zajatci u kasáren, 1915 (*autor: Sergej Prokudin-Gorskij*)

32 Galerie Šechtl & Voseček. Dostupné on-line: http://sechtl-vosecek.ucw.cz/prokudin-gorsky/sever.html

ZÁVĚR

Trochu nezvykle chci na závěr napsat, co bylo na začátku. Když jsem se měl s Jaroslavem Kučerou poprvé setkat, ležel zrovna v nemocnici. Zavolal jsem mu, zda se mnou počítá, ale po zvednutí telefonu stihl jen pozdravit. Pak jsem uslyšel ránu a bylo mrazivé ticho. „Vypadl mi mobil z ruky, je to kluzkej smejd," napsal za chvíli v SMS zprávě. Ulevilo se mi.

Snad i kvůli této historce jsem se těšil, jaký doopravdy bude. A když jsem o pár týdnů později jeho bodrou hlavu poprvé na vlastní oči uviděl, bylo mi jasné, že budoucí rozhovory budou příjemnou záležitostí.

Během nich jsem si udělal obrázek, že je Kučera jen těžko uchopitelný živel v české fotografii. Výběrem svých témat je jako bard bezdomovců, prostitutek a zřejmě všech lidí, kteří se nějakým způsobem vymykají běžné společnosti.

Neuznává módní vlny ve fotografické tvorbě - jeho snímky studentského života ze sedmdesátých let je možné pověsit s posledními díly, aniž by došlo k újmě. Tato konzistence je pro identitu fotografa-umělce klíčová. Ale paradoxně právě odlišnost je, myslím, to, co Kučeru tolik láká k lidem „na okraji", k drsnému počasí a nehostinné krajině severu Čech.

Jeho dokumentem i komerční tvorbou se prolíná snaha dělat věci pořádně, snad lze říci chlapsky, ale hlavně vůle dotáhnout projekty do konce, i když se třeba zrovna nedaří. Jako to udělal v osmdesátých letech, kdy doba prostě kritické sociální fotografii nepřála. Ale nezapškl, v porevolučním reji Kučera znovu ožil a vytvořil snad své nejnaléhavější téma Sudet, kde zužitkoval vše, co se během života naučil. Empatii, komunikaci s lidmi i pohotovost.

Kromě snímků prodchnutých „člověčinou" Kučera významně přispěl do historie české, ale snad i světové fotografie znovuobjevením starých negativů fotografů první světové války s kouzelnými záběry volných chvil vojáků v zákopech i postupujících front.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BIRGUS, Vladimír, MLČOCH, Jan: *Česká fotografie 20. století*. Kant, Praha 2010
ISBN 978-80-7437-026-7

BIRGUS, Vladimír, POSPĚCH, Tomáš: *Tenkrát na Východě*. Kant, Praha 2009
ISBN 978-80-7437-005-2

IBRAHIMOVIČ, Ibra: *Libkovice, Zdař Bůh*. Divus, Praha 1997, ISBN 80-902379-1-6

KUČERA Jaroslav: *Fotografové války (1914 – 1918)*. Časopis Temnokomorník č. 6 / 2011

KUČERA, Jaroslav: *Fotografové války 1914–1918*. Jakura, Praha 2011
ISBN 978-80-903862-7-3

KUČERA, Jaroslav: *Na východ od ráje.* Časopis FotoVideo, únor 2012

KUČERA, Jaroslav (ed.): *Pěšky první světovou válkou / World War One on Foot*.
Jakura a Správa Pražského hradu, Praha 2009, ISBN 978-80-903862-3-5

MACH, Jan: *Pasťák*, Revue Fotografie. Orbis, č. 1 / 1976

MRÁZKOVÁ, Daniela, KUČERA, Jaroslav: *Lidé, které jsem potkal*. Kant, Praha 2002
ISBN 80-86217-27-2

PÁSEK, Miroslav: *Jaroslav Kučera*. Magisterská diplomová práce FAMU, Praha 2006

SCHREIBER, Hugo: *Výpravy a cesty Jaroslava Kučery*. Revue Fotografie, č. 4 / 1974

VILGUS, Petr: *Fotografická tvorba v Polsku a Maďarsku 1900–1945*. seminární práce
FAMU, Praha

Internetové zdroje:

cs.wikipedia.org (česká verze internetové encyklopedie)

sechtl-vosecek.ucw.cz (Galerie Šechtl & Voseček v Táboře)

www.artmagazin.eu (internetový magazín zaměřený na uměleckou scénu)

www.idnes.cz (zpravodajský server)

www.jaroslavkucera.com (osobní stránky Jaroslava Kučery)

www.wwg.cz (World Webphoto Gallery)

JMENNÝ REJSTŘÍK

ANTONIONI, Michelangelo, 7
AULEHLA, Gustav, 15
AVENESJAN, Garik, 26
BAJGAR, Radek, 18, 19
BIRGUS, Vladimír, 11, 14, 15
BISCHOF, Werner, 10
BIŠICKÝ, Jindřich, 30, 31, 33, 35, 37, 39, 40
BOHUŇOVSKÝ, Josef, 37, 38, 39
BRESSON, Henri-Cartier, 10
BROŽ, Gustav, 36, 40
CAPA, Robert, 10
CUDLÍN, Karel, 15
ČERNÝ, Jiří, 17
DUBČEK, Alexandr, 17
FIEDLER, Jiří, 18
HAAS, Jan, 32, 36
HANČAR, Pavel, 36
HAVEL, Václav, 17
HEJDOVÁ, Eva, 8
HUSÁK, Gustav, 15
IBRAHIMOVIČ, Ibra, 21
JAKEŠ, Miloš, 17
JASANSKÝ, Pavel, 18, 19
JEŽEK, Roman, 36
JÍRŮ, Václav, 10
KAPLAN, Rudolf, 8
KERTÉSZ, André, 30
KLAUS, Václav, 33, 34
KOČAR, Andranik, 27
KOČAR, Vahan, 27
KOLÁŘ, Viktor, 15
KOUBÍK, Josef, 8
KOUKAL, Jan, 32
KUCHAŘOVÁ, Michaela, 32
KYNDROVÁ, Dana, 15, 18
LHOTÁK, Zdeněk, 8
LUTTERER, Ivan, 38
MACH, Jan, 10, 29
MALÝ, Jan, 38
MAFTEI, Liliana, 13
MACHOTKA, Miroslav, 8
MOHELSKÁ, Hana, 39, 40
MOUCHA, Josef, 37
MRÁZKOVÁ, Daniela, 9, 10, 14, 32
MYŠIČKA, Jan, 37, 38, 39, 40
NACHTWEY, James, 17
NEUBERT, Jan, 35, 40
NEUBERT, Karel, 35, 36, 40
NOVOTNÝ, Miloň, 17
POLÁČEK, Jiří, 38
POSPĚCH, Tomáš, 25
PROKUDIN-GORSKIJ, Sergej, 41
PTÁČEK, Josef, 19
RAJMAN, Jenda, 36, 37
REICH, Jan, 21
REMEŠ, Vladimír, 9
RYBÁK, Michal, 31, 33, 40
SALGADO, Sebastião, 17
SCHREIBER, Hugo, 10
SIDÓN, Karel, 18
SOBOTKA, Přemysl, 32
SUDEK, Josef, 30
ŠEDIVÝ, Ivan, 34
ŠIMEK, Jaroslav, 9
ŠTREIT, Jindřich, 15
VANIŠ, Jan, 18, 19
VELÍŠEK, Ivo, 35, 40
VOGELSANG, Ludwig von, 40
VŠETEČKA, Jiří, 9
VYSTRČIL, Alois, 30
WEISSBACH, Zuzana, 32

REALIZOVANÉ AUTORSKÉ VÝSTAVY

1969 – Praha – Strahovské koleje - únor

1975 – Praha – Výstavní síň Fotochemy – Václav Jírů – 12.3.–29.3.

1975 – Olomouc – galerie V podloubí – Vladimír Birgus

1977 – Praha – galerie U jednorožce / s Janem Všetečkou /

1977 – Brno – Funkův kabinet – Vladimír Remeš – 29.5.–3.7.

1979 – Olomouc – galerie V podloubí – Vladimír Birgus

1983 – Praha – Výstavní síň Fotochemy – Daniela Mrázková

1990 – Basel – galerie No Name

1990 – Freiburg – Stadtbibliothek – Wie durch ein Wunder – dr. Krapf - 6.3.–18.3.

1992 – Brno – Dům umění – Josef Ptáček

1994 – Freiburg – galerie Schwarzeskloster / s Danou Kyndrovou /
Sudety – dr. Krapf

1994 – Basel – galerie No Name

1994 – Denver – Temple Emanuele – zahájila Eva Keleti 14.1.–18.2.

1995 – Amiens – galerie Jacques Tati

1995 – Kladno – Malá galerie spořitelny -

1995 – Cheb – galerie G 4 – Sudety – Daniela Mrázková – 1.12.–31.12.

1996 – Praha – galerie „13“ – Sudety – D. Mrázková

1996 – Praha – Pražský dům fotografie – I taková je Praha – primátor Jan Koukal a Daniela Mrázková – 22.11.–17.12.

1998 – Berlín – České kulturní centrum – I taková je Praha – Simona Mehnert 8.5.–19.6.

1998 – Drážďany – galerie Neue Zeiten – I taková je Praha – arch. Šebek

1998 – Vilnius – galerie litevské fotografické společnosti

1999 – Haag – Konzulát České republiky

1999 – Duisburg – Wasserturn galerie – Sudety – Zbyněk Illek – 20.10.–30.11.

1999 – Wessel – Wasserturn galerie – Sudety – Zbyněk Illek

1999 – Bratislava – Dům VPN / s Janem Šibíkem / - Andrej Bán

2000 – Praha – Amadeus Prag – 70. léta – D. Mrázková

2000 – Berlín – České kulturní centrum – Simona Mehnert

2001 – Praha – World Web foto Gallery – www.wwg.cz

2001 – Plzeň – Městská radnice

2001 – Sarajevo – galerie kavárny Čulhan – Daniela Mrázková

2002 – Kladno – Malá galerie spořitelny – Z pražských hospod od 3.4. – Jiří Hanke

2002 - Praha - Staroměstská radnice – Lidé, které jsem potkal – D. Mrázková

2003 – Praha – Galerie Na schodech / Mironet /– výběr z Lidé, které jsem potkal

2003 – Berlín – České kulturní centrum – 70. léta a Komunistické svátky – S. Mehnert

2004 – Lvov – Palác umění – I takové jsou Čechy – 26.11.–17.12.

2005 – Kyjev – RAphoto Gallery – I takové jsou Čechy – od 17.2. – Radovan Vaner

2005 – Praha – Nikon gallery – Best of Jaroslav Kučera – 25.4.–27.5. – D. Mrázková

2005 – Kyjev – Konflikty – Dům umělce, galerie Majstěrna – 5.5. – Radovan Vaner

2005 – Praha – Vagony pro Salgada – Leica gallery Prague – 12 nádraží Čech
1.5.–16.9.

2006 – Brusel – Lidé, které jsem potkal – Pražský dům – 6.3. – Jan Koukal

2009 – Praha – 10 Portrétů – Literární kavárna U Řehoře Samsy – 11.2.–21.3.

2009 – Praha – Černobíle – Literární kavárna U Řehoře Samsy – 23.3.–13.4.
Dušan Veselý

2009 – Roztoky – Hospodské radosti – Galerie Academic – 25.6.–18.9.

2009 – Praha – Lidé, které jsem potkal / se sochařem Václavem Frydeckým /
32. Salon ZENTIVA

2009 – Praha – Totáč / s Jiřím Egertem / - Smart gallery – 12.10.–20.11. – Luděk Novák

2009 – Praha - Nové staré fotky – Beseda- Ars Pragensis – 1.12–30.12. – Karel Kerlický

2010 – Praha – Potkávání – Poštovní minigalerie Klubu gentlemanů Žižkov – 3.2.–1.3. Dušan Veselý

2010 – Hořice v Podkrkonoší – Setkání, okamžiky, samoty – Muzeum Hořice 8.5.–30.5. – Zbyněk Illek

2010 – Levice – Jaroslav Kučera – Doboóvský kaštěl – 15.5.–11.6. – Marta Kosmalyová

2010 – Praha – Leica Gallery Prague – 11.11.–30.12. – Josef Chuchma

2011 – Moravská Třebová – Jaroslav Kučera / Výběr z díla / - Muzeum – 26.6.–31.8.